

סילבוס מספר קורס : 129.2.0294

שם הקורס : הערכה פסיכו-חינוכית של בית הספר כמערכת

שם המרצה : ד"ר קרן טל

סוג הקורס : חובה - סמסטר ב'

מספר נ"ז : 2

יום ד' 12:00-14:00

תיאור הקורס : קורס זה מהווה את החלק הראשון ברצף של שני קורסים (בשנה א' ו ב') המכוונים להגביר את יכולתם וכוונתם של פסיכולוגים חינוכיים לתרום לשיפורם של בתי ספר כסביבות רגשיות-חינוכיות. שני הקורסים משלבים הן ידע עיוני והן התנסות בשדה ומשקפים גישה מערכתית לעבודת הפסיכולוג החינוכי. גישה זו רואה בפסיכולוג החינוכי דמות משמעותית שיש ביכולתו לתרום בחשיבה, בכינון ובהפעלה של התערבויות רגשיות-חינוכיות במסגרות חינוכיות. הקורס הנוכחי (שנה א') מכוון להיכרות, לימוד והתנסות במושגים, מיומנויות וכלים בסיסיים להערכת בית ספר ובהתנסות בתהליך אבחון/ הערכה של ביה"ס כסביבה רגשית- חינוכית. הידע העיוני והתיאורטי בקורס יתמקד בראייה ארגונית על ביה"ס, בניהול ומנהיגות חינוכית, ובמקומו של המורה כתומך בצרכים רגשיים של ילדים. הפרקטיקות המעשיות יתמקדו (א) בכניסה ויצירת חוזה עם מנהל ביה"ס ודמויות מרכזיות נוספות (ב) בלימוד והתנסות בכלי הערכה שונים (ראיון, תצפיות ושאלונים) (ג) בלימוד מודלים להתבוננות והערכת בית ספר ו (ד) באינטגרציה ועיבוד המידע ליצירת תמונה כללית על ביה"ס. ממצאי ההערכה יימסרו לצוות ביה"ס ולפסיכולוג ביה"ס ויהוו את הבסיס לתהליך ההתערבות המערכתית במסגרת הקורס העוקב בשנה ב'.

מטלות/דרישות : (1) נוכחות , קריאת חומר ביבליוגרפי והשתתפות פעילה בשיעורים

(2) התנסות פעילה בעבודה בשדה (הערכה ממוקדת בבית הספר)

(3) הגשת עבודה בסיום הסמסטר

(4) השתתפות בהדרכות והתבוננות אישית על תהליך ההתפתחות כפסיכולוג/ית חינוכי

מבנה ציון : (1) התנסות פעילה בשדה ובהדרכות (פרקטיקום מערכתית) : 50%

(2) הגשת עבודה מסכמת : 50%

נושאי הקורס :

- תפקיד הפסיכולוג החינוכי בקידום התפתחות אופטימאלית של כלל באי ביה"ס

- רמות מניעה בעבודה הפסיכו-חינוכית; ריאקטיביות - פרואקטיביות
- היבטים אתיים בעבודה פסיכו-חינוכית בראייה מערכתית.
- רמות של התערבות והשפעה במערכת החינוכית (zoom in-zoom out) ותרומת הראייה הפסיכו-ארגונית
- ראיית ביה"ס כארגון חינוכי: סוגי מערכות, תקשורת בארגון, חזון ומטרות, דפוסי יחסים
- ניהול ומנהיגות חינוכית
- מקום המורה כתומך בהתפתחות הרגשית של ילדים - קשר מורה תלמיד
- כניסה ויצירת החוזה הטיפולי - תיאום ציפיות וקביעת מטרות ראשוניות לעבודה משותפת
- מיומנויות ראיון, הקשבה ושאלת שאלות כהליך בונה קשר
- מיומנויות תצפית בכיתה ובהפסקה
- השאלון ככלי לאיסוף מידע - והכרות עם שאלונים סטנדרטיים שנעשה בהם שימוש במערכת החינוך (מיצ"ב, אח"מ)
- אינטגרציה של המידע - מאיסוף לעיבוד לתמונה קוהרנטית על ביה"ס כמערכת חינוכית-רגשית. - דיון והדרכה

רשימת קריאה (פריטים המסומנים ב"*) הם פריטי קריאה חובה):

הרצאה 1: תפקיד הפסיכולוג החינוכי כמקדם צמיחה

1. *עשור, א. (1996). *תפקיד הפסיכולוג כמקדם צמיחה בבתי ספר*. שפיטווין, ביטאון של השירות הפסיכולוגי החינוכי בישראל, 6, 24-27.

הרצאה 2: התערבויות פסיכו-חינוכיות רחבות היקף - ריאקטיביות/ פרואקטיביות

2. *Caplan, G. (2013). *An approach to community mental health* (Vol. 3). A Community Approach to Preventive Psychiatry (pp.1-33). Routledge.

הרצאה 3: המערכת כ"קליינט"

3. *הסתדרות הפסיכולוגים בישראל (2004). *קוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל*. תל-אביב: הסתדרות הפסיכולוגים בישראל.

הרצאה 4: רמות של התבוננות והתערבות במערכת

4. *Wells, L. (1980). The group-as-a-whole: A systematic socioanalytic perspective on interpersonal and group relations. In C. P. Alderfer & C. L. Cooper (Eds.), *Advances in Experimental Social Processes* (Vol 2, ch. 7 pp 165 - 189). John Wiley & Sons.

הרצאות 5-7 : הערכת בי"ס כמערכת רגשית וחינוכית

5. *בטלר, ר. (תשמ"ז). התרומות האפשריות של הערכה פסיכו-ארגונית של מערכות חינוכיות לעבודת הפסיכולוג בבית הספר. בתוך : א. לסט (עורך) : *עבודה פסיכולוגית בבית הספר*. (ע"מ 11-37). הוצאת מאגנס. ירושלים.
6. *Scott, W. R., (1987). *Organizations: Rational, Natural, and Open Systems*. pp 3-26, 29-49. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
7. *Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2005). *Educational administration: Theory, research and practice (7th ed.)* Ch. 1, 5,10. New- york: McGraw-Hill.
8. *Senge, P.(1998). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. Doubleday/Currency, Inc .New-York.
9. *Argyris, C. & Schon, A. D. (1996). *Organizational learning II*. U.S.A.: Addison Wesley.
10. Cummings T.G. & Worley, C.G. (2005). *Organization development and change*, (8th ed.), Thomson Southwestern: Mason, Ohio, 100-113.
11. Gallos, J.V. (2006). *Refraining Complexity: A Four-Dimensional Approach to Organizational Diagnosis, Development and Change*. In: Gallos, J.V. (Ed.) *Organizational Development*. Sage, CA. 344-362.
12. Kets de Vries, M. & Balazs, K. (2008). *Where is the Beef?: A Clinical Perspective on Organizational Consultation and Change* (pp79-97) in *Handbook of Organizational Development*, Thomas Cummings (editor). Thousand Oaks, CA: Sage .

הרצאה 8 : מנהיגות חינוכית

13. *Fullan, M. (2014). *Teacher development and educational change* (ch.1). Routledge.
14. *Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). (Ch 2, ch 5) Routled
15. Fullan, M. (2002). *The Role of Leadership in the Promotion of Knowledge Management in Schools*, Ontario Institute for Studies in Education, OECD Conference.
16. Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. San Francisco: Jossey-Bass.
17. *אבוליו, ב. (1999). הטווח המלא של המנהיגות. בתוך : גונן א. וזכאי א.ת מנהיגות ופיתוח מנהיגות : מהלכה למעשה. הוצאת משרד הבטחון. עמ' 65-76.
18. *ניסן, מ. (תשע"ב). זהות חינוכית כגורם עיקרי בפיתוח מנהיגות חינוך. הוצ' מכון מנדל.

הרצאות 9-11 : כלי הערכה ; ראיון, תצפית, שאלונים

19. *Karl, T., (1988). Interventive Interviewing: Part III. Intending to Ask Lineal, Circular, Reflexive or Strategic Questions? *Family process*, 27, 1-15.
20. *רוזנהיים, א. (1990). *אדם נפגש עם עצמו. פסיכותרפיה: החוויה ותהליכיה*. (פרק ח': הפתעה, סקרנות ושאלות עמ' 159-165). תל-אביב: הוצאת שוקן.
21. *Pianta, R. C., & Hamre, B. K. (2009). Conceptualization, measurement, and improvement of classroom processes: Standardized observation can leverage capacity. *Educational researcher*, 38(2), 109-119.
22. Stuhlman, M. W., & Pianta, R. C. (2009). Profiles of educational quality in first grade. *The Elementary School Journal*, 109(4), 323-342.

הרצאות 12 - 13 : קשר מורה - תלמיד

23. *ויניקוט, ד. ו. (1988). *הילד, משפחתו וסביבתו*. (אם, מורה וצרכי הילד עמ' 152-160) ספרית הפועלים. תרגום: יהודית כפרי.
24. *אוסטרוויל, ז. (1995). *פתרונות פתוחים*. הוצ' שוקן, ירושלים.
25. מור, פ. ולוריא, א. (עורכים). (2014). *לגדול בתוך קשר: חינוך פסיכו דינמי במרחב בית הספר*. אשלים.
26. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78 .
27. Sabol, T. J., & Pianta, R. C. (2012). Recent trends in research on teacher-child relationships. *Attachment & Human Development*, 14(3), 213-231.